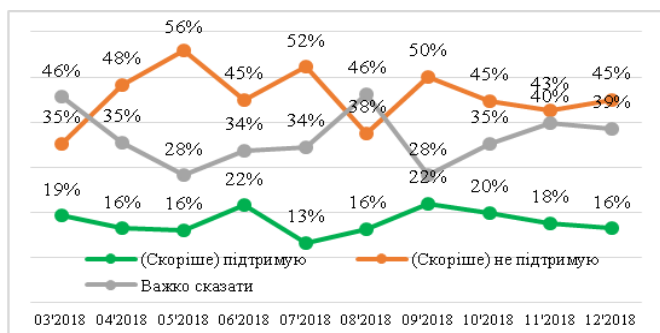

Ставлення українців до земельної реформи та ринку землі

Цей бюлетень містить інформацію про ставлення українців до земельної реформи та запровадження ринку землі*. Бюлетень підготовлено на основі даних соціологічних опитувань компанії GfK Україна,** проведених упродовж 2018 року, з використанням відкритих даних інших досліджень.

ДУМКА БІЛЬШОСТІ: «ПРОТИ» ЧИ «НЕ ПРОТИ»? Аналіз результатів дослідження свідчить, що число противників реформи (тобто тих, хто виступає проти або скоріше проти) за останній час, на протигагу поширеному міфіві, майже ніколи не складало більшість у країні (Рис.1).

Рис.1. Динаміка зміни думки щодо земельної реформи та скасування мораторію на продаж с/г земель. Дані: GfK **

Так, станом на грудень 2018, 55% не заперечували проти реформи та скасування мораторію (тобто або підтримували або поки не мали позиції).

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ. У багатьох регіонах переважають ті, хто не має сформованої думки щодо необхідності надавати право купувати/продавати землі с/г призначення. Найбільше таких у Східних та Південних (по 53%), а також Центральних (47%) регіонах (Рис. 2).

Рис.2. Чи варто надати громадянам право купувати/продавати землю, коли їм це необхідно? Рівень підтримки за регіонами, %. Дані: GfK **

Водночас у Східних регіонах рекордно низька кількість противників ринку земель – 32%, а у Північних спостерігається найбільший розрив між прихильниками й противниками – він становить 40%.

Ставлення українців до права розпоряджатися приватними с/г землями значною мірою залежать від соціально-демографічних характеристик респондентів. Серед факторів, які збільшують рівень підтримки реформи та зменшують спротив, є вищий рівень освіти, вищий рівень добробуту та більший розмір населеного пункту (Таб. 1). Водночас, наявність земельної ділянки у власності респондента або родичів, впливає на те, що респондент із більшою вірогідністю визначається зі своїм ставленням до реформи.

Таблиця 1. Характеристики, що впливають на рівень підтримки земельної реформи. Дані: результати статистичного аналізу

Вплив	Підтримую право розпоряджатися	Не підтримую право розпоряджатися
Збільш.	<ul style="list-style-type: none"> Більший рівень освіти Більший рівень добробуту Респондент або родичі мають земельну ділянку у власності Більший розмір населеного пункту 	<ul style="list-style-type: none"> Вік понад 40 років Респондент або родичі мають земельну ділянку у власності
Зменш.	<ul style="list-style-type: none"> Жінки Респондент не знає нічого про земельну реформу 	<ul style="list-style-type: none"> Більший рівень освіти Більший рівень добробуту Респондент не знає нічого про земельну реформу Більший розмір населеного пункту

Різниця між регіонами у ставленні респондентів до земельної реформи значною мірою пояснюється різницею у соціально-демографічних характеристиках респондентів. Із врахуванням цих характеристик, переважна кількість областей статистично не відрізняються від середньонаціонального рівня підтримки (Таб. 2). Проте, є три цікаві винятки з цього правила. Дніпропетровська та Вінницька області мають значно більший, ніж в середньому по Україні рівень підтримки земельної реформи і значно менший за середній рівень спротиву. На протигагу, в Полтавській області рівень підтримки є значно меншим за середній по країні, а рівень спротиву – значно вищим.

Таблиця 2. Регіональний розподіл підтримки земельної реформи.
Дані: результати статистичного аналізу

Рівень підтримки	Підтримую	Не підтримую
Вище середнього	Дніпропетровська м. Київ Рівненська Вінницька Волинська Закарпатська	Київська Львівська Полтавська
Нижче середнього	Полтавська	Черкаська Дніпропетровська Луганська Вінницька

ЗАЛЕЖНІСТЬ ВІД ФОРМУЛЮВАННЯ ЗАПИТАННЯ Існує пряма залежність між тим, як сформульовано запитання, і отриманим результатом. Рис.3 демонструє, як чотири варіанти запитання, в яких йдеться про одне й те ж, дають різні результати. Це доводить той факт, що соціологічні опитування можуть бути маніпулятивним інструментом.

А різницю у відповідях можна пояснити тим, що респонденти часто не розуміють, що коли говорять про мораторій або земельну реформу, то йдеться власне про їхнє право продавати та купувати с/г землю.

Рис. 3. Залежність результатів опитування щодо ставлення до запровадження ринку землі від поставленого запитання

ВАЖЛИВІСТЬ РЕФОРМИ ДЛЯ ГРОМАДЯН. Чутливість громадян до земельної реформи значно переоцінена політичними силами: лише 14% опитаних вважають, що земельна реформа вплине на їх добробут (Рис. 4).

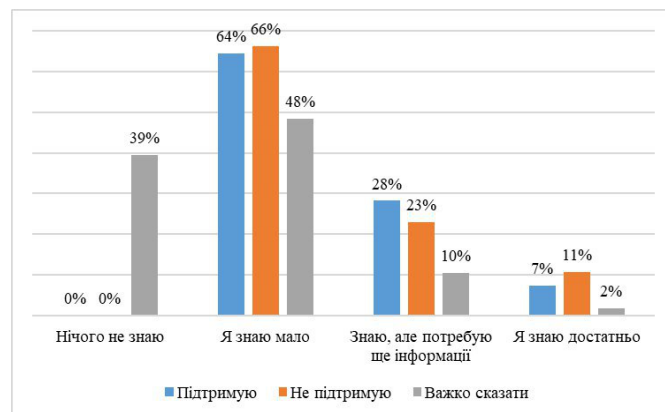
Така цифра пояснюється тим, що лише 6,9 млн осіб (16% населення) мають земельні паї, тобто їх безпосередньо стосується дія мораторію, і, відповідно, запровадження ринку землі.

Рис. 4. Оцінка місця земельної реформи серед інших реформ. Дані: GfK **

При цьому більшість українців вважають себе **необізнаними щодо земельної реформи** – нічого не чули про неї 79,3% опитаних, і лише 5% вважає достатнім свій рівень знань. Тобто значна частина тих, хто висловлюється як проти реформи, так і за неї, усвідомлюють, що знають про неї недостатньо (Рис. 5), а ставлення до реформи формується переважно під впливом політичної реклами.

Рис. 5. Співвідношення рівня знань про земельну реформу та її підтримки. Дані: GfK **

ВИСНОВКИ І ТЕНДЕНЦІЇ. Результати дослідження суспільно-економічної думки щодо ставлення до ринку землі, мораторію та права громадян купувати й продавати землю свідчать: на противагу поширеному міфіві, більшість українців не є противниками земельної реформи. Упродовж 2018 року простежується тенденція: число тих, хто не заперечує проти неї та скасування мораторію, як правило становить понад 50%. Водночас вкрай високою є частка тих, хто не визначився. Найбільше таких – у Східних, Південних та Центральних, областях. Найвищий рівень підтримки реформи – Київ. Те, як громадяни визначають своє ставлення до земельної реформи, прямо залежить від формулювання питань в опитуванні. Чутливість громадян до земельної реформи значно переоцінена політичними силами. А рівень обізнаності щодо неї – критично низький.

*Докладніше про ставлення до земельної реформи та ринку землі у блогах: “Як не перетворити опитування про землю на інструмент передвибірної агітації” <https://www.epravda.com.ua/columns/2018/11/20/642790/>, “Що думають українці про земельну реформу” <https://www.epravda.com.ua/columns/2018/12/19/643737/>

**Дослідження здійснюється щомісяця з березня 2018 року компанією GfK на замовлення Світового Банку. Для розрахунків використано дані за грудень 2018 р. Статистична похибка – 3,4%. Усі представлені дані не враховують тимчасово окупованої території АР Крим, м. Севастополь та частини зони проведення ООС.